

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра патологічної фізіології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
проф. Гриценко І.С.

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Патологічна фізіологія з основами патологічної анатомії

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки _____ **1202 Фармація** _____

(шифр і назва напряму підготовки)

спеціальність _____ **7.12020102 Клінічна фармація** _____

(шифр і назва спеціальності)

факультет _____ **медико-фармацевтичний** _____

(назва інституту, факультету, відділення)

Робоча програма з ПАТОЛОГІЧНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ З ОСНОВАМИ ПАТОЛОГІЧНОЇ АНАТОМІЇ для студентів за напрямом підготовки «Фармація», спеціальністю 7.12020102 – «Клінічна фармація».

„____” _____ 2012 року – 12 с.

Розробники: зав. кафедрою, д.мед.н., проф. Кононенко Н.М.; д.мед.н., проф. Тюпка Т.І.; к.мед.н., ас. Гнатюк В.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри ПАТОЛОГІЧНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ

Протокол від „____” _____ 2012 року № ____

Завідувач кафедри Патологічної фізіології

_____ (проф. Кононенко Н.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
„____” _____ 2012 року

Схвалено методичною комісією медико-фармацевтичного циклу

Протокол від „____” _____ 2012 року № ____

„____” _____ 2012 року Голова _____ (проф. Залюбовська О.І.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки <u>1202 Фармація</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 7.12020102 Клінічна фармація (4,5 мед)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		Семестр	
(назва)			
Загальна кількість годин - 108		3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	Лекції	
		8	
		Лабораторні	
		12	
		Самостійна робота	
		88	
		Індивідуальні завдання: контрольна робота 10 год.	
		Вид контролю: письмовий підсумковий модульний контроль	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить – 0,23 (20/88)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

- дати системні знання про загальні закономірності виникнення і розвиток різних патологічних процесів;
- сприяти формуванню поняття складності і діалектики взаємовідношень шкідливих та захисно-пристосувальних механізмів патологічних процесів і їх мінливості на різних стадіях хвороб;
- забезпечити теоретичну базу для подальшого вивчення інших медико-біологічних дисциплін навчального плану: біохімії, фармакології, клінічної фармації, фармакотерапії і ряду фармацевтичних дисциплін;
- створити базу, яка визначає професійну компетентність і загальну ерудицію спеціалістів;
- закласти основи здорового способу життя та профілактики порушень функцій в процесі життєдіяльності.

Завдання - надати певний обсяг знань по виникненню і розвитку типових патологічних процесів, основних захворювань людини, який буде необхідний в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності клінічного провізора.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати основи етіології, патогенезу, клінічні ознаки типових патологічних процесів і найбільш поширених синдромів та захворювань;

вміти моделювати окремі патофізіологічні синдроми, описувати патоморфологічні препарати, володіти основами надання невідкладної допомоги при деяких невідкладних станах.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нозологія. Типові патологічні процеси.

Тема 1. Предмет патологічної фізіології. Етіологія, патогенез. Вчення про хворобу. Пошкодження клітини.

Тема 2 . Порушення периферичного кровообігу: артеріальна та венозна гіперемія, ішемія, стаз, тромбоз, емболія.

Тема 3. Запалення. Порушення фагоцитозу.

Тема 4. Алергія.

Тема 5. Гіпоксія.

Тема 6. Гарячка.

Тема 7. Патофізіологія обміну речовин.

Тема 8. Порушення тканинного росту. Пухлини.

Змістовий модуль 2. Патологічна фізіологія органів та систем.

Тема 1. Порушення об'єму циркулюючої крові. Патологічна фізіологія червоної крові.

Тема 2. Патологічна фізіологія білої крові. Лейкоз.

Тема 3. Патологічна фізіологія системи згортання крові.

Тема 4. Патологічна фізіологія системного кровообігу. Серцева недостатність. Стенокардія. Інфаркт міокарду.

Тема 5. Патологічна фізіологія судин. Атеросклероз. Гіпертонічна хвороба.

Тема 6. Порушення ритму серця. Кардіогенний шок. Колапс.

Тема 7. Патофізіологія органів травлення. Виразкова хвороба. Панкреатит. Панкреатичний шок.

Тема 8. Патофізіологія печінки. Печінкова недостатність. Жовтяниця. Жовчнокам'яна хвороба.

Тема 9. Патофізіологія дихальної системи.

Тема 10. Патологічна фізіологія сечовидільної системи. Ниркова недостатність. Гломерулонефрит. Пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба.

Тема 11. Патологічна фізіологія ендокринної системи.

Тема 12. Патологічна фізіологія нервової системи.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		Л	Лаб.	ПЗ	Інд.	СРС
1	2	3	4	5	6	7
Змістовний модуль 1.						
Тема 1. Предмет патологічної фізіології. Етіологія, патогенез. Вчення про хворобу. Пошкодження клітини.	4					4
Тема 2 . Порушення периферичного кровообігу: артеріальна та венозна гіперемія, ішемія, стаз, тромбоз, емболія.	5		1			4
Тема 3. Запалення. Порушення фагоцитозу.	6	2				4
Тема 4. Алергія.	5		1			4
Тема 5. Гіпоксія.	5		1			4
Тема 6. Гарячка.	4					4
Тема 7. Патофізіологія обміну речовин.	6	2				4
Тема 8. Порушення тканинного росту. Пухлини.	5		1			4
Змістовний модуль 2.						
Тема 1. Порушення об'єму циркулюючої крові. Патологічна фізіологія червоної крові.	6		1			5
Тема 2. Патологічна фізіологія білої крові. Лейкоз.	6		1			5
Тема 3. Патологічна фізіологія системи згортання крові.	6					6
Тема 4. Патологічна фізіологія системного кровообігу. Серцева недостатність. Стенокардія. Інфаркт міокарду.	6	2				4
Тема 5. Патологічна фізіологія судин. Атеросклероз. Гіпертонічна хвороба.	6		1			5
Тема 6. Порушення ритму серця. Кардіогенний шок. Колапс.	5					5
Тема 7. Патофізіологія органів травлення. Виразкова хвороба. Панкреатит. Панкреатичний шок.	5		1			4
Тема 8. Патофізіологія печінки.	6	2	1			3

Печінкова недостатність. Жовтяниця. Жовчнокам'яна хвороба.						
Тема 9. Патофізіологія дихальної системи.	5					5
Тема 10. Патологічна фізіологія сечовидільної системи. Ниркова недостатність. Гломерулонефрит. Пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба.	6		1			5
Тема 11. Патологічна фізіологія ендокринної системи.	6		1			5
Тема 12. Патологічна фізіологія нервової системи.	4					4
Підсумковий модульний контроль	1		1			
Разом	108	8	12			88

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Порушення периферичного кровообігу: артеріальна та венозна гіперемія, ішемія, стаз, тромбоз, емболія.	1
2	Алергія.	1
3	Гіпоксія.	1
4	Гарячка.	
5	Порушення тканинного росту. Пухлини.	1
6	об'єму циркулюючої крові. Патологічна фізіологія червоної крові.	1
7	Патологічна фізіологія білої крові. Лейкоз.	1
8	Патологічна фізіологія судин. Атеросклероз. Гіпертонічна хвороба.	1
9	Патофізіологія органів травлення. Виразкова хвороба. Панкреатит. Панкреатичний шок.	1
10	Патофізіологія печінки. Печінкова недостатність. Жовтяниця. Жовчнокам'яна хвороба.	1
11	Патологічна фізіологія сечовидільної системи. Ниркова недостатність. Гломерулонефрит. Пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба.	1
12	Патологічна фізіологія ендокринної системи.	1
	Підсумковий модульний контроль	1
РАЗОМ:		12

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет патологічної фізіології. Етіологія, патогенез. Вчення про хворобу. Пошкодження клітини.	4
2	Порушення периферичного кровообігу: артеріальна та венозна гіперемія, ішемія, стаз, тромбоз, емболія.	4
3	Запалення. Порушення фагоцитозу.	4
4	Алергія.	4
5	Гіпоксія.	4
6	Гарячка.	4
7	Патофізіологія обміну речовин.	4
8	Порушення тканинного росту. Пухлини.	4
9	Порушення об'єму циркулюючої крові. Патологічна фізіологія червоної крові.	5
10	Патологічна фізіологія білої крові. Лейкоз.	5
11	Патологічна фізіологія системи згортання крові.	6
12	Патологічна фізіологія системного кровообігу. Серцева недостатність. Стенокардія. Інфаркт міокарду.	4
13	Патологічна фізіологія судин. Атеросклероз. Гіпертонічна хвороба.	5
14	Порушення ритму серця. Кардіогенний шок. Колапс.	5
15	Патофізіологія органів травлення. Виразкова хвороба. Панкреатит. Панкреатичний шок.	4
16	Патофізіологія печінки. Печінкова недостатність. Жовтяниця. Жовчнокам'яна хвороба.	3
17	Патофізіологія дихальної системи.	5
18	Патологічна фізіологія сечовидільної системи. Ниркова недостатність. Гломерулонефрит. Пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба.	5
19	Патологічна фізіологія ендокринної системи.	5
20	Патологічна фізіологія нервової системи.	4
РАЗОМ:		88

7. Індивідуальні завдання

Контрольна робота.

8. Методи навчання

1. Лекції

2. Лабораторні заняття

3. Самостійна робота з використанням підручників, посібників, навчально-методичних рекомендацій, додаткової літератури, Інтернету.

9. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється на кожному лабораторному занятті відповідно конкретним цілям теми, під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацьовує самостійно і вони не належать до структури практичного заняття.

Оцінювання поточної навчальної діяльності:

При засвоєнні кожної теми лабораторного заняття студенту виставляється оцінка за 4 бальною шкалою:

Традиційна оцінка	Бали
5 – відмінно	5
4 – добре	4
3 – задовільно	3
2 - незадовільно	0

Максимальна кількість поточних балів, яку може набрати студент при вивченні модулю, розраховується шляхом додавання кількості балів і дорівнює 60 балам.

Мінімальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модулю розраховується шляхом додавання кількості балів і дорівнює 36 балам.

Модульний підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення модулю. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачених навчальною програмою, та при вивченні модулю набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Форма проведення підсумкового контролю стандартизована і включає контроль теоретичної і практичної підготовки. Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 24 балів. Максимальна кількість балів підсумкового контролю дорівнює 40.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	24-40	60-100

Оцінювання дисципліни. Оцінка А, В, С, D, Е виставляється лише студентам, яким зараховані усі теми з дисципліни та модуль.

Оцінка з дисципліни FX, F виставляється студентам, яким не зараховано модуль з дисципліни після завершення її вивчення.

Оцінка FX («2») виставляється студентам, які отримали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали модульний підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового модульного контролю не більше 2 разів за графіком, затвердженим ректором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенню вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму модулю, або не набрали за поточну навчальну діяльність з модулю мінімальну кількість балів) повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Мультимедійні лекції.

2. Інформаційні плакати і таблиці.
3. Методичні рекомендації за темами.
4. Робочий зошит для лекцій.
5. Посібник для практичних занять з патологічної фізіології.
6. Індивідуальні варіанти білетів з питань модульного контролю.

12. Рекомендована література

Базова

1. Патологічна фізіологія: підручник для студентів / за редакцією М.С. Регеди, А.І. Березнякової. – Львів : “Магнолія 2006”, 2011. – 489с.
2. Патологическая физиология, конспект лекций. Учебное пособие / Н. Н. Кононенко, А. И. Березнякова, Т. И. Тюпка и др.; под ред. Н. Н. Кононенко. – Х. : НФаУ, 2011. – 114 с.
3. Патологическая физиология /А.И. Березнякова, Н.Н. Кононенко, С.И. Крыжная и др. – Винница: Нова Книга, 2008. – 328 с.
4. Патофізіологія: підручник / М.Н. Зайко, Ю.В. Биць, Г.М. Бутенко та ін. – К. : Медицина, 2008. – 704 с.
5. Патологічна анатомія. Підручник / В. Г. Шлопов. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2004. – 768 с.

Допоміжна

1. Посібник до практичних занять з патофізіології / За редакцією проф. А.І. Березнякової. – Харків : Видавництво НФаУ “Золоті сторінки”, 2006. – 384 с.
2. Основы патологической анатомии: учеб. пособ. к лабор. занят. для студ. высш. фарм. учеб. завед. и фарм. ф-тов высш. мед. учеб. завед. III-IV уров. аккред / М. Е. Березнякова, О. И. Залюбовская. – Хю Изд-во НФаУ, 2008. – 232 с.
3. Патофізіологія. В 2-х томах. Учебник для вузов / П. Ф. Литвицкий. – Москва: ГЕОТАР-Медиа, 2006. – 751с., 807с.
4. Патологическая анатомия: Учебник. В 2-х т. / М. А. Пальцев, Н. М. Аничков. – М. : Медицина, 2000-2001. – 528, 736, 680 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Програма курсу «Патологічна фізіологія з основами патологічної анатомії»

2. Бібліотека Національного фармацевтичного університету.
3. Харківська державна медична бібліотека.
4. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленко.
5. Спеціалізовані медико-біологічні портали Інтернету.